

JOŠ O KNJIŽEVNIM PRINOSIMA NA TALIJANSKOME JEZIKU U ZADARSKOJ PERIODICI XIX. STOLJEĆA

Valter Tomas, *“Strenna Dalmata” (1847.), prvi dalmatinski almanah, Zadar: Sveučilište u Zadru, 2018.*

U Zadru je u veljači ove godine u izdanju Sveučilišta u Zadru tiskana monografija *“Strenna Dalmata” (1847.), prvi dalmatinski almanah* autora Valtera Tomasa, umirovljenog izvanrednog profesora na Odjelu za talijanistiku Sveučilišta u Zadru. Ovo je treća Tomasova monografija koja obrađuje zadarski periodički tisak prve polovice XIX. stoljeća, a kojom autor ujedno i zaključuje obradu zadarske periodike navedenoga razdoblja. Prethodne su monografije *“Gazzetta di Zara” u preporodnom ozračju* koju objavljuje Književni krug u Splitu 1999. godine i *Hrvatska književna baština u zadarskom tjedniku “La Dalmazia” (1845 - 1847)* također u izdanju Sveučilišta u Zadru iz 2011. godine.

Monografija *“Strenna Dalmata” (1847.)* jezično, književnopovijesno te kulturološki obrađuje 21 književni prinos almanaha na talijanskom jeziku koji je zamišljen kao svojevrsni dodatak listu *La Dalmazia* za 1846. godinu i godine koje slijede. Autor razvrstava književne prinose odnosno talijanske prijevode autorske i pučke usmene poezije, prikaze, eseje i kraće studije spomenutoga godišnjaka u književne vrste odnosno tematske kategorije. Nakon kraćeg uvodnog dijela u kojem iznosi opće podatke vezane za godišnjak *Strenna Dalmata*, obrađuje u tri poglavlja književne prinose pod naslovima: II. Eseji, osvrti, prikazi, III. Autorski pjesnički prinosi na talijanskom jeziku, IV. Talijanski prijevodi “ilirske” pučke usmene poezije.

U poglavlju Eseji, osvrti, prikazi, autor obrađuje ukupno osam eseja, osvrti i prikaza na talijanskom jeziku koji su objavljeni u godišnjaku *Strenna Dalmata* za 1847. godinu. Ovo poglavlje započinje kritičkim pristupom u obradi sadržaja članka Nikole Tommasea o mišljenjima dvaju Talijana o Dalmatincima. To su talijanski političar i književnik Marco Foscarini i njegov suvremenik talijanski komediograf Carlo Goldoni. Drugi prinos koji Tomas obrađuje je dio predavanja sa Sveučilišta u Torinu Cav, Pier – Alessandra Paravije o talijanskom pjesniku Antoniu Tiraboscu i njegovoj poemi. Tomas ističe posebnost poeme jer njezin autor ne koristi mitološke elemente što je, kako navodi, bio slučaj s didaktičko-didaskaličnom poezijom XVII. stoljeća kao i Paravijine uzore u pristupanju književnoj problematici. Treće se potpoglavlje odnosi na kratak osvrt u obliku pisma u kojem Vincenzo Solitro govori o prvim književnim pokušajima svoga brata Giulija Solitra uz koji Tomas donosi i kritiku dramskoga i kazališnoga kritičara Anatolija Kudrjavceva. U ovom su poglavlju zastupljeni i članci

etnografske, botaničke, povijesne i medicinsko-sanitetske naravi. Autor donosi i prikaz priloga o zaraznim bolestima koji je upućen liječnicima s posebnim naglaskom na zalaganje infektologa i epidemiologa Antuna Anđela Frarija za unaprjeđenje karantenske zaštite u krajevima koji su zahvaćeni kugom. Tu je i esej popularno-etnografske naravi autora Mate Ivičevića o vilama i njihovim izvanzemaljskim moćima. Autor ističe u ovom prinosu njihovu ulogu u slavenskoj pučkoj poeziji. Donosi i prilog povijesne naravi Antonija Fenzija o povijesti Dalmacije počevši od općih činjenica o ulozi Rimskog Carstva u Dalmaciji pa do druge austrijske vladavine u Dalmaciji kao i prilog liječnika i znanstvenika Roberta de Visianija o dalmatinskoj flori. Ovo poglavlje završava prinosom povijesno-etnografske naravi u kojem se opisuje način života i običaja stanovnika Srbije.

Poglavlje Autorski pjesnički prinosi na talijanskom jeziku donosi tematsku, stilsku i metričku analizu ljubavne pjesme Caroline Degiovanni Luxardo o vjerskom sukobu kršćanstva i islama, dviju pjesama Giorgia Foscola posvećenih prirodi u kojima je Tomas prepoznao uzore u Giacomu Leopardiju i Alphonseu De Lamartineu, balade Jella o le tre poma u kojoj posebice ukazuje na elemente pučkog usmenog pjesništva, proznoga autorskoga sastava Ivana Franceschija o postojanju jedne jedinstvene pome o Kosovskoj bitci, odnosno o pitanju njezinoga autorstva. Ovu skupinu priloga zaključuje prikazom sastava La moresca Federica Seismita Dode.

Monografija *“Strenna Dalmata” (1847.)* autora Valtera Tomasa u najvećoj mjeri pokazuje bogatu filološku spremu prije svega prilikom iscrpne traduktološke analize tekstova. Tomas je skoro četiri petine sadržaja ove monografije posvetio poglavlju Talijanski prijevodi “ilirske” pučke usmene poezije odnosno minucioznoj stilskoj, metričkoj i semantičkoj analizi prijevoda ilirskih narodnih pjesama na talijanski jezik. Ovo poglavlje raščlanjuje na prijevode četiriju narodnih ljubavnih, tzv. ženskih pjesama: Il gentil suonatore (Jakov Ćudina), L’abbandono (Pietro Franceschi), La bella dormente (Pietro Franceschi), La vila e la sposa (Pietro Franceschi). Zaključuje kako su spomenuti prevedeni pjesnički tekstovi pretežito manje ili više slobodne interpretacije i reinterpretacije iz prve zbirke sakupljenih narodnih pjesama Vuka Stefanovića Karadžića. Detaljnu traduktološku analizu talijanskih prijevoda narodnih epskih sastava La morte di Craglievič Marco (Ivan Franceschi), La perfida cognata (Jakov Ćudina), Il bano di Straina (Ivan Franceschi), Tomas donosi u drugom potpoglavlju. Zaključuje kako Franceschi svoje prijevode prilagođava tradiciji talijanske autorske narativne epike, a kako Jakov Ćudina svojim prijevodima stoji između interpretativnog načina prepjeva po uzoru na Cesarottija i integralnog prijevoda po uzoru na Goethea.

Ova je monografija rezultat još jednog od brojnih istraživanja, a pokazuje također

bogatu tematsku i žanrovsku raznovrsnost prinosu poznatih dalmatinskih intelektualaca. Posvećujući se u svojoj analizi prvenstveno prijevodima “ilirskih” narodnih pjesma na talijanski jezik, Tomas zorno pokazuje ulogu talijanskoga jezika kao posrednika između dviju kultura. Često se poziva na razne studije o pojedinim obrađenim i spomenutim temama unutar monografije mlađih i starijih hrvatskih filologa te na taj način nudi i bogat repertoar dosadašnjih istraživanja o srodnim temama.

Sanja Paša